TARBIJAKREDIIDI DIREKTIIVI 2023/2225 ÜLEVÕTMINE EESTI ÕIGUSESSE

ANALÜÜS

Karin Sein

1. Ülevõtmise põhimõtted ja kontseptuaalsed valikud 2
2. Tarbijakrediidilepingu mõiste ja tarbijakrediidilepingute sätete kohaldamisala 3
   2.1. Tarbijakrediidilepingu reeglite laiendamine tasuta krediidilepingutele 3
   2.2. „Osta kohe maksa hiljem“ tooted 4
   2.3. Muud juhud 5
3. Krediidiandja lepingueelse teabe ja selgituste andmise kohustused 5
4. Krediidiandja kohustus hinnata tarbija krediidivõimelisust 7
5. Tarbijakrediidilepingu sõlmimine, sisu ja muutmine 8
6. Eriregulatsioon arvelduskrediidi ja maksekonto jäägi ületamise kohta 8
7. Tarbijakrediidilepingust taganemine ja selle ülesütlemine 9
8. Tarbijakrediidilepingu kohtuväline ümberkujundamine 10
9. Krediidivahenduslepinguga seonduv regulatsioon 10
10. Tarbijakrediidilepingu sidumine muude teenustega 11
11. Rakendussätted 11

1. Ülevõtmise põhimõtted ja kontseptuaalsed valikud

Käesolev analüüs põhineb 28.11.2025 esitatud võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi: eelnõu) ja selle seletuskirja tekstil.

Eelnõu koostamisel on lähtutud järgmistest asjakohastest põhimõtetest:

- Uuest tarbijakrediidi direktiivist[1] (edaspidi: direktiiv) tulenevate reeglite ülevõtmisel on võimalikult palju säilitatud kehtiva õiguse ülesehitust ja valikuid. Põhjendatud on otsus mitte luua tarbijakrediidididirektiivi ülevõtmiseks eraldi tarbijaseadustikku või tarbijakrediidi seadust, vaid säilitada lahendus, kus võlasuhteid reguleerivad normid võetakse üle võlaõigusseadusesse (VÕS), krediidiandjaid ja -vahendajaid puudutavad avalikõiguslikud regulatsioonid aga krediidiandjate ja krediidivahendajate seadusesse (KAVS). Eelnõu koostamisel tõusetunud küsimus tarbija krediidivõimelisuse hindamiseks kasutatavatele andmebaasidele seatavate nõuete asukohast on saanud ilmselt optimaalse lahenduse isikuandmete kaitse seaduses (IKS), kuivõrd Eestis selliste andmebaaside (eelkõige nn positiivsed ja negatiivsed krediidiregistrid) kohta eraldi seadusandlik akt puudub ning KAVS-i reguleerimisalasse vastavad sätted olemuslikult ei sobi, kuivõrd sellised registrid ei ole ei krediidiandjad ega krediidivahendajad. Eelnõuga jätkatakse traditsiooni, mille kohaselt reklaaminõuded (sh nõuded tarbijakrediidi reklaamile) kehtestatakse reklaamiseaduses (ReKS) ning spetsiifilised piirangud kindlustustegevuse käigus toimuvale isikuandmete töötlusele jäävad kindlustustegevuse seaduse reguleerida (KindlTS).
- Põhjendatud on ka eesmärk ühtlustada võimalusel nö tavalisele tarbijakrediidile ja elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidile seatavad reeglid. Esiteks on see ka uue tarbijakrediidididirektiivi enda suundumus, kuivõrd direktiivi vastav regulatsioon on paljuski inspireeritud elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidididirektiivi[2] reeglitest. Teiseks hõlbustab selline ühtlustamine ka krediidiandjate tegevust, kuivõrd paljud Eesti turul tegutsevad krediidiandjad pakuvad nii tavalist kui ka elamukinnisvaraga seotud krediiti (nn hüpoteekkrediiti või eluasemelaenu). Ka tarbijatele ja juristidele

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/2225, 18. oktoober 2023, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2008/48/EÜ.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/17/EL, 4. veebruar 2014, elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepingute kohta ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2013/36/EL ja määrust (EL) nr 1093/2010.

on ühtlustatud regulatsioon lihtsam kohaldada. Küsimustes, kus tegemist ei ole hüpoteekkrediidi spetsiifikast tingitud eriolukordadega või elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediididirektiivi kohustuslike erireeglitega, ei ole seetõttu mõistlik luua erinevaid reegleid erinevatele laenutoodetele.

- Eelnõuga on püütud säilitada võimalusel olemasolevat seaduse teksti ning teha muudatused üksnes juhtudel, kus direktiivi sätted seda vältimatult nõuavad. See võimaldab sidusat üleminekut uuele regulatsioonile, andes mh viite selle kohta, kas ja kuivõrd on mingis küsimuses jätkuvalt asjakohane varasem kohtupraktika.

2. Tarbijakrediidilepingu mõiste ja tarbijakrediidilepingute sätete kohaldamisala

2.1. Tarbijakrediidilepingu reeglite laiendamine tasuta krediidilepingutele

Üheks olulisemaks muudatuseks tarbijakrediidilepingute kohaldamisala osa on selle laiendamine tasuta krediidilepingutele. Kui kehtiva tarbijakrediidi direktiivi[3] art. 2(2)(f) kohaselt ei kuulu selle kohaldamisalasse krediidilepingud, mille puhul krediiti antakse ilma intressita ega nõuta muude tasude maksmist, ja krediidilepingud, mille kohaselt tuleb krediit tagasi maksta kolme kuu jooksul ning mille puhul tuleb maksta kõigest tähtsusetuid tasusid, siis uues direktiivis on seda lähenemist muudetud ning uus direktiiv ei sisalda enam üldist reeglit, mille kohaselt on igasugused tasuta krediiditooted direktiivi kohaldamisalast välistatud.

Osaliselt on selline lähenemine juba ka Eesti õiguses tunnustatud. Nimelt leidis Riigikohus lahendis 2-21-20479, et ainuüksi intressi maksmise kokkuleppe puudumine ei välista tarbijakrediidilepingu sõlmimist. Antud kaasuses oli küsimuse all siiski klassikaline laenusuhe, mistõttu jäi vastuseta see, kas kehtiva õiguse kohaselt kuuluvad tarbijakrediidilepingu kohaldamisalasse ka muud tasuta krediidi andmise vormid nagu nt tasuta maksetähtpäeva ajatamine või liising. Uue direktiivi kohaselt kuuluvad üldpõhimõttena selle kohaldamisalasse kõik tasuta tarbijakrediidilepingud ning teisiti on see üksnes teatud erandjuhtudel. Vastav muudatus on korrektselt üle võetud planeeritud VÕS § 402 lg 1 muudatusega.

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ.

Erandina ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse olemasolevate võlgnevuste tasuta ajatamine, art 2(2)(i) ning vastav erand on korrektselt üle võetud eelnõus planeeritud VÕS § 403 lg 3 p-s 7.

Samuti võimaldab direktiivi art 2(8)(b) tasuta tarbijakrediidilepingute (nt tasuta järelmaks) puhul kohaldada lihtsustatud teavitamise reegleid. Eelnõus on seda võimalust ka põhjendatult kasutatud (VÕS § 403 lg 9). Küsitav on siiski, kas on vajalik lause alguse „Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 7 ning lõigetes 7 ja 8 nimetamata lepingute puhul" säilitamine. Selline sõnastus võib pigem tekitada küsimuse, kas nt VÕS § 403 lg 3 p-s 4 sätestatud lepingule võiksid lg-s 9 viidatud reeglid siiski kohalduda. Juhtudel, kui tarbijakrediidileping ei kuulu nagunii tarbijakrediidi reeglite kohaldamisalasse (ja VÕS § 403 lg 9 algus viitab just sellistele lepingutele), ei saa ka tõusetuda küsimus lihtsustatud teavitamiskohustuste kohaldumisest.

2.2. „Osta kohe maksa hiljem" tooted

Uue direktiivi üheks olulisemaks muudatuseks on EL seadusandja soov hõlmata tarbijakrediidi reeglite kohaldamisalasse ka nn „*osta kohe, maksa hiljem*"[4] krediiditooted. Kui 2008. a direktiivi tõlgendamise kohta tehtud nn Riverty kaasuses leidis Euroopa Kohus, et üldprintsiibina BNPL tooted tarbijakrediidi direktiivi kohaldamisalasse ei kuulu (st reeglina kuuluvad nad direktiivi art. 2(2)(f) erandi alla)[5], siis uue direktiivi art. 2(2)(h) näeb ette võrdlemisi detailse ja komplitseeritud reeglistiku, mille kohaselt on teatud tingimustele vastavad BNPL tooted siiski tarbijakrediidi reeglitele allutatud. Vastav regulatsioon luuakse eelnõu kohaselt VÕS § 403 lg-tes 7 ja 8.

VÕS § 403 lg 7 sõnastusest tuleks siiski välja jätta sõnad „ja krediidivahenduslepingule", kuivõrd krediidivahenduslepinguga ei võimalda ettevõtja tarbijale enda pakutava asja jne tasumisel maksetähtpäeva tasuta edasilükkamist. Ka direktiiv ei viita art. 2(2)h) puhul krediidivahenduslepingule.

Samuti võiks direktiivi art. 2(h)(i) neutraalsemat sõnastust arvestades VÕS § 403 lg 7 punkti 1 ümber sõnastada järgmiselt: „kolmas isik ei paku asja, teenuse või muu lepingueseme finantseerimiseks krediiti". Erinevalt eelnõus pakutust ei kasuta direktiiv selles kontekstis tarbijakrediidilepingu mõistet (ehkki praktikas ilmselt on reeglina ikkagi tegemist tarbija ja krediidiandja vahelise tarbijakrediidilepinguga), samuti sõltu antud säte direktiivi sõnastuse kohaselt mitte kolmanda isikuga kehtiva tarbijakrediidilepingu sõlmimisest, vaid pelgalt temapoolsest krediidi pakkumisest. Samasugune sõnastuslik muudatus oleks asjakohane teha ka uues VÕS § 403 lg 8 punktis 1.

[4] Inglise keeles „*buy now, pay later*", lühendatult BNPL.
[5] EKo C-409/23 – Riverty.

2.3. Muud juhud

Põhimõtteliselt võib tõstatada küsimuse, kas direktiivi valguses on lubatav § 403 lg 2^2 teise lause säilitamine. Nimetatud lause allutab tarbijakrediidilepingu regulatsioonile ka sellised lepingud, mis iseenesest tarbijakrediidilepingud ei ole, kuid on sõlmitud nn ühisrahastusplatvormide kaudu. Antud regulatsioon on siiski võimalik säilitada, sest tarbijate vahel sõlmitud krediidilepingud jäävad direktiivi kohaldamisalast välja, kuid liikmesriik võib direktiivi sätteid neile laiendada.

Küsitav ka ka, kas on põhjendatud VÕS § 402 lg 3 ja § 403 lg 7 alguses kasutatud sõnad „ ja krediidivahenduslepingule“. Tegemist on küll juba varasemalt kehtiva regulatsiooniga, kuid nende sõnade otstarbekus ei ole üheselt selge. Ka direktiiv ei välista art. 2(2) nimetatud juhtudel direktiivi kohaldamisalast mitte krediidivahenduslepinguid, vaid üksnes tarbijakrediidilepingud. On selge, et tarbijakrediidi reeglistik ei peaks kohalduma krediidivahenduslepingutele, millega vahendatakse nt pandiga tagatud krediiti (vt VÕS § 403 lg 3 p 4), kuid see järeldub juba sellest, et antud krediidilepingud ei allu tarbijakrediidilepingute regulatsioonile: kui vahendatakse lepingut, mis ei ole tarbijakrediit, siis ei ole tegemist ka vastava krediidivahenduslepinguga. Samas ei ole kehtiv regulatsioon siiani praktikas probleeme põhjustanud, mistõttu ei ole selle muutmine ilmselt hädavajalik.

3. Krediidiandja lepingueelse teabe ja selgituste andmise kohustused

VÕS § 403^1 lg 1 teises lauses on säilitatud kehtiva regulatsiooni sõnastus, mille kohaselt on lepingueelse teabe andmise kohustus krediidiandjal VÕI krediidivahendajal. Selline sõnastus jätab ekskluku mulje, et vastav kohustus on üksnes ühel või teisel ning kui tarbijakrediidilepingu sõlmimist vahendab krediidivahendaja, siis krediidiandjal endal enam vastavat kohustust ei ole. Selline sõnastus ei lähe siiski kokku direktiivi nõuetega, sest art. 10 lg 1 (ning ka mitmed muud direktiivi sätted, nt art. 12) kasutavad sõnastust “ning asjakohasel juhul krediidivahendaja”. Seega sätestab direktiiv krediidivahenduse olukorras teavitamiskohustuse nii krediidiandjale kui ka krediidivahendajale.[6] Õiguskirjanduse kohaselt vastutavad krediidiandja ja krediidivahendaja lepingueelse teabe andmise eest solidaarvõlgnikena.[7] See tähendab, et tarbijat ei ole vaja teavitada topelt, kuid mõlemad vastutavad solidaarselt selle eest, et tarbija saaks direktiivis ette nähtud lepingueelse teabe ja selgitused. Seetõttu tuleb VÕS § 403^1lg 1 teist lauset

[6] Erandiks on krediidivahendajad, kes tegelevad sellega kõrvaltegevusena, VÕS § 403 lg 1.
[7] Münchener Kommentar, § 655a vnr 30.

vastavalt muuta. Sama kehtib muude võlaõigusseaduse sätete kohta, kus täna reguleeritakse krediidiandja ja krediidivahendaja kohustusi alternatiividena. Vastav sõnastus tuleb üle kontrollida ka KAVS-i normide puhul.

VÕS § 403[1] lg1 teises lauses kasutatud sõnadele „võrdselt määral eristuvat“ ei ole direktiivis vastet, mistõttu tuleks need sättest välja jätta. Kaaluda tasuks ka antud lause mitmeks eraldi lauseks tegemist, et sätte mõte oleks lihtsamalt mõistetav.

VÕS § 403[1] lg 1 p-s 1 ja punktis 17 on dubleeritud direktiivi art. 10(3)(l) sisalduv nõue, mille kohaselt tuleb lepingueelses teabes ära näidata krediidiandja ja vajaduse korral krediidivahendaja aadress. Seejuures tuleb silmas pidada eelnõu VÕS § 401[1] lg-s 1[1] sisalduvat viidet lg 1 teatud punktidele. Kokkuvõtvalt tuleneb sellest viitest lg 1 punktile 1, et VÕS § 401[1] lg-s 1[1] nimetatud olukorras tuleb esimesel lehel esitada ka teave krediidiandja aadressi kohta, ehkki direktiivi art. 10(4) viide art. 10(3) punktidele a-g seda ei sisalda. Eelnõu tuleb vastavalt muuta, kustutades VÕS § 403[1] lg 1 p-s 1 viite krediidiandja ja krediidivahendaja aadressile.

Loodava VÕS § 403[1] lg 1 p-st 16 tuleks välja jätta teine lause. Esiteks ei näe direktiiv sellist reeglit ette. Teiseks võib kohe välja ostetava liisingueseme netohind olla erinev majandus- ja kutsetegevuses tegutsevale liisinguandjale ja tarbijast liisinguvõtjale. Direktiiv näib siin silmas pidavat siiski tarbijalt ja mitte liisinguandjalt küsitavat netohinda.

VÕS § 403[1] lg 2 p 1 tuleks kehtetuks tunnistada, sest vastava teabe (st krediidivahendaja nimi ja aadress) andmise kohustuse näevad juba ette eelnõuga loodava VÕS § 403[1] lg 1 p-d 1 ja 17.

VÕS § 403[1] lg 2 p 8 tuleks samuti kehtetuks tunnistada, sest vastav teave sisaldub eelnõuga loodava VÕS § 403[1] lg 1 p-s 16.

VÕS § 403[1] lg 2 p-des 12 ja 13 kasutatakse sõnastust „krediidiandja näitab“ ja „krediidiandja märgib“. See ei ole kooskõlas direktiivis kasutatud neutraalsema sõnastusega „märgitakse“, mis viitab sellele, et vastav kohustus võib asjaomasel juhul olla ka krediidivahendajal. Seetõttu tuleks ka VÕS-s kasutada umbisikulist sõnastust, nt „Seejuures märgitakse ära kõik krediidikulukuse määra arvutamiseks kasutatud andmed ja eeldused.“

VÕS § 403[1] lg 2 p-s 14 võiks lisada sõna „krediidi“ (st „krediidi ennetähtaegse tagastamise korral“).

VÕS § 403[1] lg 2 p-s 17 tuleks lisada sõna „andmete“ (st „andmete automatiseeritud töötluse...“).

VÕS § 403[1] lg 8[2] puhul võiks kaaluda, kas mitte loobuda viitest VÕS §-s 54[1] sätestatule ja näha vastav regulatsioon ette VÕS § 403[1] lg 8[2] enda tekstis. See vähendaks ristviiteid, mis muudaks seaduse lihtsamini loetavaks. Samuti vähendaks see võimalikku segadust,

mis võiks tuleneda sellest, et uue regulatsiooni kohaselt võlaõigusseaduse sidevahendi abil sõlmitud lepingute sätted suuremas osas tarbijakrediidilepingutele ei kohaldu. Seletuskirjas on nende sätete koostoimimist küll põhjalikult selgitatud, kuid seaduse rakendajale võib siiski osutuda lihtsamaks see, kui kogu asjakohane regulatsioon on esitatud ühes normis ja ilma ristviideteta.

VÕS § 403^1 lg 9 tuleks kehtetuks tunnistada, sest VÕS §-s 54^1 sisalduvad lepingueelse teabe nõuded ei kohaldu tarbijakrediidilepingule finantsteenuste kaugturustuse direktiivi uue versiooni ülevõtmise tõttu nagunii.

4. Krediidiandja kohustus hinnata tarbija krediidivõimelisust

VÕS § 403^4 lg-s 3 tuleks sõna „andmekogusid“ asendada sõnaga „registreid“ – eeldusel, et IKS § 10^1 puhul jäädakse registri mõiste kasutamise juurde. Sama kehtib VÕS § 403^4 lg 10 kohta.

VÕS § 403^4 lg 10 teine lause tuleb kehtetuks tunnistada, sest direktiiv vastavat erandit ei sisalda. Seletuskirjas on vastav tekst ja selgitus küll kenasti olemas, vastav täiendus tuleks teha ka eelnõu enda teksti.

Mõnevõrra problemaatiline on KAVS § 49 regulatsioon, mis reguleerib tarbija krediidivõimelisuse hindamise korda. Direktiivi art. 18 ega VÕS § 403^4 ei sätesta krediidivahendajale krediidivõimelisuse hindamise kohustust; selline kohustus on üksnes krediidiandjal. KAVS § 49 seevastu kohustab vastavaid sise-eeskirju jms ette nägema ka krediidivahendajal. Iseenesest ei takista direktiiv minna Eestil kaugemale direktiivis sätestatust ning näha ette vastavad kohustused ka krediidivahendajale. Küsitav on direktiivi art. 18(2) valguses siiski KAVS § 49 lg 5, mis sätestab: „Kui tarbijale on krediidiandja pakutavat krediidilepingut vahendanud krediidivahendaja, võib krediidiandja sõlmida krediidilepingu krediidivahendaja teostatud krediidivõimelisuse hindamise alusel, kui krediidivahendaja esitab krediidiandjale tarbija krediidivõimelisuse nõuetekohase hinnangu.“ Nagu öeldud, paneb direktiiv krediidivõimelisuse hindamise kohustuse ning vastutuse selle kohustuse täitmise eest üksnes krediidiandjale. Krediidivahendajal on küll art. 18(2) kohaselt kohustus edastada krediidiandjale vastav teave, kuid mitte kohustus ise viia läbi hindamist. Ka ei tohi krediidiandja direktiivi art. 18(3) viimase lause kohaselt otsustada krediidivõimelisuse üle pelgalt kolmandatelt isikutelt (sh järelikult ka krediidivahendajalt) saadud teabe alusel, vaid peab selle ise üle kontrollima. KAVS § 49 lg 5 praegune sõnastus jätab aga võimaluse tõlgenduseks, et krediidiandja võib piirduda üksnes krediidivahendaja tehtud hinnanguga, mis näeb formaalselt nõuetekohane välja. Direktiivi regulatsiooni valguses ei ole KAVS § 49 lg 5 säilitamine vajalik, sest krediidivahendaja peab KAVS § 50 lg 2 kohaselt nagunii esitama krediidiandjale vastava

teabe ja krediidiandja võib küll võtta krediidivahendaja tehtud hinnangu aluseks, kuid peab selle üle kontrollima ning jääb igal juhul vastutama krediidivõimelisuse hindamise nõuetekohasuse eest.

KAVS § 50 lg-st 3 tuleb välja jätta sõnad „võimaluse korral“ kui üleliigsed. Sisult samasuguse tulemuse annab juba samas sättes kasutatav sõnastus „talle iseseisvalt kättesaadavale“. Kui mingi teave (nt krediidiregistri teave) on krediidiandjale iseseisvalt kättesaadav, siis ongi krediidiandjal võimalus seda kasutada.

5. Tarbijakrediidilepingu sõlmimine, sisu ja muutmine

VÕS § 404 lg 1 saatelauses tuleks tarbija tahteavalduse mõiste asendada tarbijakrediidilepingu mõistega. Direktiivi art. 21(1) saatelause kehtestab nõuded krediidilepingu, mitte tarbija tahteavalduse sisule.

Tarbijakrediidilepingu kohustuslike sisuelementide loetelust tundub puudu olevat viide VÕS § 403^1 lg 1 p-le 16 (vrd direktiivi art. 21(1)(e)).

VÕS § 404^1 muudatused, mis reguleerivad tarbijale antavat teavet intressimäära muutumise kohta tarbijakrediidilepingu kestel, on asjakohased ja direktiiviga kooskõlas.

Direktiivi mõttega kooskõlas ei ole siiski VÕS § 404^2 lg 1 p 1 muudatus, mille kohaselt lisatakse antud sättesse täiendus „või viide seadusele, millel kavandatav muudatus põhineb“. Direktiivi art. 22(1)(a), mida antud punktis üle soovitakse võtta, sätestab: „või selgitus õigusnormide alusel tehtavate muudatuste kohta“. Saksa keeles: „eine Erläuterung der gesetzlich eingeführten Änderungen“ ja inglise keeles: „an explanation of the changes introduced by operation of law“. Seega peab krediidiandja seadusest tulenevaid muudatusi tarbijale selgitama, mitte pelgalt saatma viite seaduse vastavale sättele. Eelnõu tuleb vastavalt muuta, nt kasutades sõnastust „või seadusest tuleneva muudatuse puhul muudatuse selgitus“. VÕS § 404^2 lg 1 p 2 ja lõike 2 osas tehtavad muudatused on põhjendatud ja direktiiviga kooskõlas.

6. Eriregulatsioon arvelduskrediidi ja maksekonto jäägi ületamise kohta

Põhjendatud on arvelduskrediidi (direktiivi art. 24) ja maksekonto jäägi ületamise (direktiivi art. 25) ühte sättesse (VÕS § 407) liitmine. VÕS § 407 lg-s 1 sätestatud arvelduskrediidilepingu nõiste puhul tuleks siiski kaaluda „sõnaselge“ lisamist direktiivi art. 2(18) eeskujul, sest just sõnaselge lepingu olemasolu eristab arvelduskrediidilepingut vaikimisi antud arvelduskrediidist ehk maksekonto jäägi ületamisest.

7. Tarbijakrediidilepingust taganemine ja selle ülesütlemine

VÕS § 409 lg 2^2 teise lause alguse sõnastuse puhul võib kaaluda, kas mitte asendada lause algus „Seda ei kohaldata...“ sätte tähendust selgemalt edasi andva sõnastusega „Taganemistähtaeg ei lõpe...“.

Põhjendatud on VÕS § 409 lg 3^1 kehtetuks tunnistamine, kuivõrd taganemisõiguse eeldused ja tagajärjed on direktiivis maksimaalselt ühtlustatud ning täiendavat eeldust, et krediit peab olema tagasi makstud hiljemalt 30 päeva jooksul, direktiiv ette ei näe. Kui tarbija on tarbijakrediidilepingust kehtivalt taganenud, kuid ei ole 30 päeva jooksul krediiti krediidiandjale tagasi maksnud, satub tarbija makseviivitusse ning tema suhtes saab kasutada sellest tulenevaid õiguskaitsevahendeid, eelkõige nõuda viivist ja vajadusel sissenõudmiskulude hüvitamist. Küll aga ei ole direktiiviga kooskõlas see, kui nt 10-aastane tarbijakrediidileping pärast tarbija poolset kehtivat taganemist (ja seega taganemisvõlasuhte teket) 30 päeva jooksul uuesti nö ellu ärkab ja tarbija jaoks uuesti 10-ks aastaks siduvaks muutub. Antud teemale on tähelepanu juhitud ka õiguskirjanduses[8] ning ka direktiivi art. 26(6)(b) näeb taganemise tagajärjena ette üksnes intressi maksmise kohustuse kuni krediidi tagasimaksmise kuupäevani.

Eelnõus on üle võtmata direktiivi art. 26(3), mis pikendab taganemistähtaega juhul, kui krediiti kasutatakse pikema kui 14 päevase tagastusajaga (taganemispoliitikaga) kaubaga.

Põhjendatud on VÕS § 409 lg 4^1 kehtetuks tunnistamine, sest direktiiv enam sellist liisingulepingule kohaldatavat erandit ei võimalda.

Kaaluda tasuks, kas VÕS § 409 käsitleva seletuskirja osas tasuks kajastada ka antud sätte ja VÕS § 57 omavahelist suhet. VÕS § 57-ga on üle võetud direktiivi art. 27(1). Samas viiakse uue finantsteenuste kaugturustuse direktiivi ülevõtmise eelnõuga sisse põhimõte, et sidevahendi abil sõlmitud tarbijakrediidilepingu puhul kohaldatakse tarbijakrediidilepingust taganemisele ja selle tagajärgedele üksnes tarbijakrediidilepingu regulatsiooni vastavaid sätteid. Ehkki VÕS § 57 käsitleb üksnes sidevahendi abil sõlmitud lepingust taganemise mõju tarbijakrediidilepingule[9], mitte tarbijakrediidilepingust endast taganemist, võib kahe regulatsiooni omavaheline seos tekitada seaduse rakendajale

[8] Värv, A.; Sein, K.; Kalamees, P. (2025). Tarbijakrediidi aktuaalsed probleemid: taotlemisest tagasimaksmiseni. Seminari ülevaade. Juridica, 8-9, lk 556; Sein, Karin (2012). Transposition of the New Consumer Credit Directive in Estonia. European Review of Private Law, p 442.

[9] VÕS § 57 on selles osas direktiiviga kooskõlas, samuti on VÕS § 57 jätmine sidevahendi abil sõlmitud lepingute jakku põhjendatud.

küsimusi. Seetõttu oleks seaduse parema rakendatavuse huvides põhjendatud vastava seose lahtikirjutamine eelnõu seletuskirjas.

VÕS § 414 lg 3 tuleks laiendada ka muudele õiguskaitsevahenditele kui üksnes oma kohustuse täitmisest keeldumise vastuväide (§ 111) ja lepingust taganemine. Näiteks, kui seotud müügilepingu alusel ostetud kaup osutub lepingutingimustele mittevastavaks, müüja keeldub alusetult seda parandamast ning tarbija sel põhjusel kehtivalt hinda alandab, peaks vastavalt vähenema ka tagasimakstava tarbijakrediidi summa. Vastasel korral saab müüja ja krediidiandja koostöös mööda minna tarbijakaitse reeglitest, sest krediidiandja kannab algse kokkuleppe alusel (st alandamata) müügihinna müüjale (vt VÕS § 414 lg 2^1) ning nõuab tarbijakrediidilepingu alusel kogu krediidisumma (ning mitte üksnes alandatud hinna) tagasimaksmist tarbijalt. Kokkuvõttes peab tarbija maksma krediidiandjale defektse kauba eest terve kauba hinna ning ka müüja saab krediidiandjalt kogu müügihinna kätte. Sisuliselt ei ole tarbija hinna alandamise avaldusel sellises olukorras mingit õiguslikku tagajärge, mis ei ole kindlasti direktiivi mõte: õiguskord ei tohiks võimaldada olukorda, kus tarbija peab laenuga ostetud puudustega kauba eest krediidiandja ja müüja vaheliste kokkulepete tulemusena maksma puudusteta kauba hinna.

8. Tarbijakrediidilepingu kohtuväline ümberkujundamine

Kaaluda tasuks VÕS § 416^1 lg 4 sõnastuse täpsustamist. Ehkki tegemist ei ole otseselt direktiivil põhineva regulatsiooniga, jätab selle esimene lause mulje, nagu oleks krediidilepingu tingimuste muutmise näol alati tegemist refinantseerimisega, va tähtaja pikendamise puhul. Teisisõnu viitab lauses kasutatav sõnastus, mille kohaselt tuleb kokkuleppes ära näidata refinantseeritava krediidi põhisumma, sellele, nagu oleks lause alguses nimetatud krediidilepingu tingimuste muutmise näol alati tegemist refinantseerimisega. Direktiivi kohaselt see siiski nii ei ole: art. 35(1) a ja b eristavad väga selgelt a) krediidilepingu osalist või täielikku refinantseerimist ja b) tingimuste muutmist. Samamoodi eristatakse neid ka VÕS § 416^1 lg 1 tekstis.

9. Krediidivahenduslepinguga seonduv regulatsioon

Direktiiviga kooskõlas ei ole eelnõus (ja tegelikult juba ka kehtivas regulatsioonis) kasutatud lahendus, mille kohaselt on krediidiandja ja krediidivahendaja lepingueelse teabe ja selgituste andmise kohustused sõnastatud alternatiividena (st „krediidiandja või krediidivahendaja“). Selline sõnastus viitab sellele, et kui tarbijakrediidilepingut vahendab

krediidivahendaja, siis on vastavad kohustused üksnes krediidivahendajal, mitte aga krediidiandjal. Nagu lähemalt selgitatud p-s 3, näeb direktiiv ette vastavate kohustuste olemasolu nii krediidiandjal kui ka krediidivahendajal.

Ülaltoodut tuleks arvestada ka eelnõuga lisatava KAVS §-s 50^2 kasutatava sõnastuse puhul. Praegu kohustab loodav KAVS § 50^2 p 1 krediidivahendajat järgima üksnes VÕS §-des 417^1 ja 418 sätestatut. Põhjendatud oleks lisada viide ka nendele VÕSi sätetele, kus reguleeritakse krediidivahendaja informeerimis- ja selgituste andmise kohustusi (eelkõige VÕS § 403^1, 403^2 ja VÕS § 403^5).

10. Tarbijakrediidilepingu sidumine muude teenustega

Ka VÕS § 419^3 lg 2 saatelausest tuleks ka välja võtta „elamukinnisvaraga seotud“.

Tuleks kaaluda, kas oleks võimalik VÕS § 401^2 ja § 419^3 omavahel paremini siduda. Praegu on seotud kindlustuslepingu regulatsioon mõlemas sättes nö laiali. Eelkõige jääb praegusest regulatsioonist mõnevõrra ebaselgeks, millistel tingimustel võib tarbijakrediidilepingu sõlmimise eeldusena nõuda kindlustuslepingu sõlmimist – kas see peab olema proportsionaalne (VÕS § 419^3 lg 3) või vastama VÕS § 401^2 lg-s 1 sätestatud tingimustele, või mõlemale? Viimasel juhul - ja sellist tõlgendust toetab ka direktiivi tekst - võiks planeeritud VÕS § 419^3 lg 3 esimese lause viia VÕS §-i 401^2 lg-sse 1 ning väljapakutud teise lause sõnastada järgmiselt „Tarbijakrediidilepingu sõlmimise võib teha sõltuvaks kindlustuslepingu sõlmimisest VÕS §-s 401^2 sätestatud tingimustel“. Eelnõus väljapakutud VÕS § 419^3 lg 5 teist lauset poleks sel juhul enam vaja.

11. Rakendussätted

Kavandatav VÕSRS § 17^1 lg 4 võtab kohaselt üle direktiivi art. 2(2)(l) teise poole, mille kohaselt kohaldatakse teatud direktiivi sätteid tähtajatute tarbijakrediidilepingute suhtes, mis kehtisid 20.11.2026.

Direktiivi art. 2(2)(l) esimene pool välistab direktiivi kohaldamisalast tarbijakrediidilepingud, mis on kehtivad 20.11.2026. Teisisõnu peaks direktiivi regulatsioon kohalduma üksnes nendele tarbijakrediidilepingutele, mis sõlmitakse 20.11.2026 või hiljem. VÕSRS § 17^1 lg 5 seevastu jätab natuke eksitava mulje ning võimaldab tõlgendust, mille kohaselt kohaldatakse uut regulatsiooni osaliselt ka nendele lepingutele, mis olid 20.11.2026 juba sõlmitud. Antud sätte esimene lause viitab küll sellele, et enne 20.11.2026 sõlmitud lepingute puhul kohaldatakse vana regulatsiooni nendele asjaoludele ja toimingutele, mis tehti enne 20.11.2026, VÕSRS § 17^1 lg 5 teine lause aga võimaldab tõlgendust, et lepingutele, mis olid 20.11.2026 juba sõlmitud,

kohaldatakse alates 21.11.2026 juba uut regulatsiooni (nt sellise lepingu ülesütlemise puhul VÕS § 416 uut, mitte varasemat regulatsiooni). Segaduste vältimiseks tuleks kaaluda võimalust sõnastada lg 5 selliselt nagu seda teeb direktiivi art. 2(2)(l) esimene pool.